

# СПІВВІДНОШЕННЯ ПРИНЦИПІВ СИСТЕМНОСТІ І КОМУНІКАТИВНОСТІ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

К. В. Святчик,

кандидат філологічних наук, доцент

Хмельницький державний університет

**А**ктуальність дослідження: у методиці викладання англійської мови все більшого розповсюдження набуває подача матеріалу, що вивчається, у вигляді комунікативних блоків, мовленнєвих зразків, типових текстів з інструкціями та завданнями, які включають систему когнітивних і навчально-мовленнєвих дій. Усвідомлення і засвоєння поданого таким чином матеріалу проходить безпосередньо в навчально-комунікативній діяльності, а набуті учнями знання виявляються глибшими, міцнішими і, що дуже важливо, вони легко знаходять своє мовленнєве втілення.

Протягом останніх років комунікативний метод навчання іноземної мови здобув багато прихильників. Комунікативний метод навчання англійської як іноземної мови – свого роду відгук на проблему, що існує вже багато часу. Питання полягає у тому, що студент/учень може бути лінгвістично компетентним, але не може повноцінно відповідною мовою спілкуватися. Вчені наводять багато переваг комунікативного методу навчання.

Мета дослідження комунікативного методу – формування комунікативної компетенції. Більшість дослідників вважає, що необхідно створювати та розвивати засоби навчання опанування мовлення з урахуванням взаємозалежності мови і комунікації. Саме такий підхід відрізняє комунікативний метод від багатьох інших. Комунікативне навчання мовлення – це набагато більше, ніж інтеграція навчання граматичного та функціонального. Характерна риса комунікативного методу в тому, що враховуються обидва аспекти – функціональний та структурний.

У комунікативному спрямуванні вивчення іноземних мов, коли метою навчання стає мовленнєва діяльність у природних ситуаціях спілкування, постає питання про співвідношення принципів системності й комунікативності. Одна з актуальних проблем сучасного етапу викладання іноземних мов полягає у тому, щоб знайти правильну взаємодію цих принципів на всіх етапах, виходячи з конкретної мети й умов навчання.

Навчання мовленнєвої діяльності іноземною мовою не виключає завдання опанування системи мови (її граматичним, лексичним, фонетичним складом), але

ставить до цього процесу особливі вимоги. Система мови (а значить, і кожна ланка цієї системи) повинна бути представлена так, щоб забезпечувати комунікацію іноземною мовою.

Сформульоване у теорії навчання поняття комунікативної компетенції висуває завдання: під час опису мовних одиниць враховувати не лише систему мови, але й систему використання мови. Потрібно виявити й описати не лише мовну систему, представлену у вигляді набору одиниць із їхніми категоріальними характеристиками і правилами функціонування, а й комунікативно орієнтовану систему мови, яка відображає закони використання мовних одиниць у процесі всіх видів мовленнєвої діяльності: читання, аудіювання, говоріння і письма. У такому описанні потрібно враховувати особливості мовленнєвих процесів з точки зору законів аналізу та синтезу мовлення, а також його усної та письмової форми. Мовні правила повинні бути сформульовані таким чином, щоб вони обслуговували процеси мовленнєвої діяльності, забезпечували правильність, адекватність як її форми, так і отриманої інформації. У процесі мовленнєвої діяльності існує постійне співвідношення змісту висловлювання і його мовної форми. Це співвідношення не однозначне, не прямолінійне, але і не довільне, а підпорядковане певним законам, які у лінгвістичній свідомості носія мови існують в імпліцитному, зазвичай неусвідомленому вигляді.

У процесі викладання виникає необхідність експлікувати ці правила, зробити їх усвідомленими. Це зумовлює особливі вимоги, які ставляться до змісту мовного правила. Воно повинно включати ті орієнтири, які забезпечували б адекватну мовленнєву діяльність. Варто вказувати не лише системні, категоріальні властивості граматичних одиниць, але й їхній комунікативний потенціал.

У комунікативно орієнтованому описі необхідно також враховувати відношення мовної одиниці до комунікативного центру чи периферії системи. Системність і комунікативність виявляються і у такому співвідношенні: типологічне значення, наприклад, синтаксичної конструкції, і реальні мовленнєві ситуації, у яких вона реалізується.

Мінімальною мовною одиницею, яка забезпечує вираження закінченої думки, є речення. Але у мовленнєвій діяльності беруть участь висловлювання – одиниці комунікації.

У комунікативно орієнтованому описі мови необхідно виділити елементарні одиниці, які формують висловлювання, способи їх об'єднання і комбінацій; потрібно представити як абстрактний рівень, наприклад, синтаксичних одиниць, що включаються в процес навчання на стадії граматичного осмислення і мовної типізації, так і способи комбінації цих одиниць у висловлюванні різних типів.

Під час мовленнєвої діяльності реалізуються одиниці всіх рівнів мови. Отже, при формуванні правил вживання мовних одиниць виникає необхідність співвіднесення змістової сторони висловлювання (мо-

вленняве завдання), його граматичного осмислення, лексичного наповнення і фонетичної чи граматичної реалізації в усній або письмовій формі спілкування. Це означає, що при описі системи мови, яка задовільняє комунікативну мету навчання, повинен бути розкритий нерозривний зв'язок і зумовленість одиниць різних рівнів, які відображають системні характеристики мови.

### Список літератури

Пассов Е. И. Коммуникативный метод обучения иностранному говорению. – М.: Просвещение, 1991. – 221 с.

Littlewood W. Communicative Language Teaching. Cambridge University Press, 1995. – 108 p.

Widdowson H. Y. Teaching Language as Communication. Oxford University Press, 1992. – 168 p.